

บทที่ 1

บทนำ

1. ความจำเป็นและที่มาของปัญหาที่ทำการวิจัย

จังหวัดนครศรีธรรมราชเป็นจังหวัดใหญ่ทางภาคใต้รู้จักกันกว้างขวางในหมู่พ่อค้า นักเดินเรือและการศาสนา ในฐานะเมืองที่มีความสำคัญทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม การปกครองและศาสนาในเขตภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ไม่น้อยกว่า 1,800 ปีมาแล้ว

จากข้อมูลต่างๆทำให้พบว่าทำเลที่ตั้งทางด้านภูมิศาสตร์ที่เหมาะสมกับการตั้งชุมชนที่มีความอุดมสมบูรณ์ จากผืนป่าและเขาหลวงอันเป็นต้นน้ำลำธารที่สำคัญของภาคใต้ประกอบกับมีทั้งผืนที่ชายฝั่งทะเลที่เปิดรับความอุดมสมบูรณ์จากท้องทะเลที่มีทะเลที่ดีในการจอดเทียบเรือสินค้า ตลอดจนสืบทอดมรดกทางศิลปวัฒนธรรมและประเพณีมาได้อย่างต่อเนื่องทำให้การเดินทางของนครศรีธรรมราช ยังคงเป็นมีความสำคัญทั้งในด้านเศรษฐกิจและสังคมจนถึงปัจจุบัน

จังหวัดนครศรีธรรมราช “เมืองประวัติศาสตร์ พระธาตุทองคำ ชื่นฉ่ำธรรมชาติ แร่ธาตุอุดม เครื่องถมสมภักดิ์รีขัย มากวัดมากศิลป์ ครบสิ้นกุ้งปู” ตั้งอยู่ทางภาคใต้ตอนกลางมีพื้นที่ 9,942 ตารางกิโลเมตรแบ่งการปกครองเป็น 22 อำเภอ 2 กิ่งอำเภอระยะทางจากกรุงเทพมหานคร โดยรถยนต์ 860 กิโลเมตร ทิศตะวันออกติดอ่าวไทย มีชายฝั่งทะเลยาว 225 กิโลเมตร มีแม่น้ำสายสำคัญคือ แม่น้ำปากพนัง มีต้นน้ำจากเทือกเขาบรรทัดที่ไหลลงสู่ทะเลที่อ่าวนคร มีลำน้ำสาขา 119 สาย รวมความยาวกว่า 700 กิโลเมตร ซึ่งการไหลผ่านผืนดินของลำน้ำเหล่านี้ก่อให้เกิดพื้นที่ตะกอนลุ่มน้ำ (Flood plain) เป็นที่ราบลุ่มกว้างใหญ่เรียกกันว่า “ลุ่มน้ำปากพนัง” สถานที่ท่องเที่ยวและเทศกาลที่เป็นที่นิยมได้แก่ วัดพระมหาธาตุวรมหาวิหาร หาดขนอม แลมหตะลุมพุก อุทยานแห่งชาติเขาหลวง ประเพณีบุญสารทเดือนสิบ ประเพณีชักพระหรือลากพระ เป็นต้น ความเจริญและความมั่งคั่งของกลุ่มน้ำปากพนังในอดีตที่คนรุ่นปัจจุบันมองไม่เห็น ได้ด้วยตาแต่สามารถมองเห็นด้วยจินตนาการผ่านตัวอักษรประวัติศาสตร์อายุเกือบ 200 ปีและพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้เสด็จประพาสปากพนัง เมื่อวันที่ 8 กรกฎาคม พ.ศ. 2448

ลุ่มน้ำปากพนังมีเอกลักษณ์สำคัญที่รู้จักกันเป็นอย่างดี ว่ามีรังนกนางแอ่นมากตามริมฝั่งแม่น้ำและอ่าวปากพนัง ในแม่น้ำลำคลองอุดมสมบูรณ์ไปด้วยปลานานาชนิด มีไขปลาจำนวนมาก ส่วนผู้หญิงในย่านนี้ว่ากันว่า สวยแบบมองแล้วอาจบาดเจ็บได้เพราะสวยคม คนในพื้นที่ก็ทำมาค้าขายคล่อง มีขนมชนิดหนึ่งไม่เหมือนที่อื่น เอาไปใช้ในงานทำบุญประเพณีสารทเดือนสิบคือ “ขนมลา” วิถีชีวิตของชุมชน มีการตั้งบ้านเรือนของชุมชนลักษณะเป็นกลุ่มบ้านหนาแน่นแถบสองฝั่งคลอง มีความสัมพันธ์กับทรัพยากรธรรมชาติอย่างใกล้ชิด ทำนาเป็นอาชีพหลักและออกหาปลาในคลอง ตกกุ้งแม่น้ำ และผักพื้นบ้านมาบริโภค เหลือจึงนำไปขาย

ปัจจุบันลุ่มน้ำปากพนังประสบกับปัญหาทรัพยากรทางธรรมชาติป่าไม้ต้นน้ำลดลงอย่างรวดเร็วทำให้ปริมาณน้ำจืดที่เคยดูดซับไว้ในช่วงหน้าแล้งลดลงจากเดิม ส่งผลให้น้ำเค็มรุกตัวเข้าไปในพื้นที่ที่ลุ่มน้ำเข้าสู่พื้นที่ของเกษตรกรรมทำให้เกิดความเสียหาย พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวจึงได้พระราชทาน “โครงการพัฒนาพื้นที่ลุ่มน้ำปากพนังอันเนื่องมาจากพระราชดำริ” โดยวางระบบชลประทาน การจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมรวมทั้งส่งเสริมการพัฒนาอาชีพให้กับราษฎร ซึ่งผลของโครงการทำให้เกษตรกรที่อยู่ในพื้นที่ดังกล่าวได้รับผลจากการพัฒนาการบริหารจัดการทรัพยากรให้เกิดประโยชน์ในระบบนิเวศน์อย่างเหมาะสม มีการเก็บกักน้ำจืดป้องกันน้ำเค็มจากทะเลที่จะไหลเข้าในแม่น้ำปากพนัง เพิ่มประสิทธิภาพการระบายน้ำออกจากพื้นที่อุทกภัยมีการแบ่งพื้นที่น้ำจืด-น้ำเค็ม อย่างชัดเจน เพื่อลดปัญหาความขัดแย้งระหว่างราษฎรนาเกลือและราษฎรนาข้าว ส่งเสริมพัฒนาอาชีพราษฎรรวมทั้งฟื้นฟูระบบนิเวศน์และสภาพแวดล้อมของลุ่มน้ำปากพนังให้ดำรงอยู่ได้อย่างยั่งยืน ประชากรมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นและสามารถพัฒนาพื้นที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศได้เป็นอย่างดี

จากประวัติและความสำคัญของลุ่มน้ำปากพนัง จังหวัดนครศรีธรรมราช ซึ่งหน่วยงานได้เข้ามาพัฒนาทำให้พื้นที่และชุมชนมีศักยภาพ สามารถสร้างรายได้ รองรับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ และสร้างผลิตภัณฑ์ หัตถกรรมที่มีเอกลักษณ์ของชุมชน ที่ได้การพัฒนาถ่ายทอดเทคโนโลยีการผลิตสินค้า เช่น เรือจำลอง ประเภทต่างๆ ผลิตภัณฑ์จักสาน เครื่องปั้นดินเผา เครื่องถม งานลงรักงานเขียนผลิตภัณฑ์เฟอร์นิเจอร์ ดังนั้นคณะผู้วิจัยจึงมีแนวคิดที่จะพัฒนาผลิตภัณฑ์และบรรจุภัณฑ์ให้มีความเหมาะสมเพื่อเป็นเอกลักษณ์ของที่ระลึกของลุ่มน้ำปากพนัง อันจะเป็นการสร้างมูลค่าของสินค้าและเพิ่มรายได้ให้กับชุมชน อีกทั้งสามารถเผยแพร่แนะนำแหล่งท่องเที่ยวที่มีศักยภาพของจังหวัดนครศรีธรรมราชได้เป็นอย่างดี

2. วัตถุประสงค์ของโครงการวิจัย

2.1 เพื่อศึกษาผลิตภัณฑ์รูปแบบของที่ระลึกและบรรจุภัณฑ์เพื่อการท่องเที่ยวพื้นที่ลุ่มน้ำปากพนัง จังหวัดนครศรีธรรมราช

2.2 เพื่อทำต้นแบบของที่ระลึกและบรรจุภัณฑ์เพื่อการท่องเที่ยวพื้นที่ลุ่มน้ำปากพนัง จังหวัดนครศรีธรรมราช

3. ขอบเขตของการวิจัย

ออกแบบและพัฒนาของที่ระลึกและบรรจุภัณฑ์เพื่อการท่องเที่ยวพื้นที่ลุ่มน้ำปากพนัง จังหวัดนครศรีธรรมราช คือ ผลิตภัณฑ์ประเภทศิลปะประดิษฐ์และของที่ระลึก ได้แก่ เรือจำลอง โดยคำนึงถึงเอกลักษณ์เฉพาะของพื้นที่ลุ่มน้ำปากพนัง จังหวัดนครศรีธรรมราช เพื่อเป็นของที่ระลึกสำหรับการท่องเที่ยว

4. ขั้นตอนการดำเนินการวิจัย

- 4.1 รวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับวัสดุและกรรมวิธีการผลิต
- 4.2 ศึกษาหาข้อมูลด้านหลักการออกแบบผลิตภัณฑ์ของที่ระลึกบรรจุภัณฑ์ และจิตวิทยาของผู้บริโภค
- 4.3 ศึกษาข้อมูลด้านพฤติกรรมการใช้งานและด้านการออกแบบผลิตภัณฑ์ของที่ระลึกและบรรจุภัณฑ์
- 4.4 จัดทำแบบร่างและต้นแบบผลิตภัณฑ์ของที่ระลึกและบรรจุภัณฑ์
- 4.5 วิเคราะห์ข้อมูลด้านวัสดุและกรรมวิธีการผลิต
- 4.6 ทำรายงานการวิจัยฉบับสมบูรณ์

5. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ และหน่วยงานที่นำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

ผลิตภัณฑ์ที่ได้รับการพัฒนาและออกแบบสำหรับเป็นของที่ระลึกและบรรจุภัณฑ์เพื่อการท่องเที่ยวพื้นที่ลุ่มน้ำปากพนัง จังหวัดนครศรีธรรมราช มีเอกลักษณ์เฉพาะและสามารถเป็นสินค้าของที่ระลึกเพื่อการท่องเที่ยว อันจะส่งผลต่อเศรษฐกิจโดยรวมที่ดีขึ้น อีกทั้งยังเป็นความร่วมมือระหว่างชุมชนลุ่มน้ำปากพนังและมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์ พื้นที่สาขลา ซึ่งผลของการวิจัยนี้จะสามารถสร้างผลงานและการประชาสัมพันธ์ให้กับสถาบันการศึกษาได้เป็นอย่างดี